

LITTERATURNYT

Ebeltoft Købstads Historie. Af Poul Rasmussen og Gustav Albeck. Under Medvirkning af Ingeborg Konradsen. Redigeret af Gustav Albeck. (Rosenkilde og Bagger, 1951).

I anledning af 650-året for udstedelsen af Ebeltofts første privilegium har Ebeltoft byråd i 1951 udsendt en bog om byens historie på 521 sider foruden register. De første 375 sider optages af Poul Rasmussens skildring af byens historie indtil 1800. Resten af bogen består af en oversigt over Ebeltofts historie 1800—1870 af Ingeborg Konradsen, en tilsvarende oversigt over årene 1870—1901 med et udblik over perioden 1901—51 af Gustav Albeck, embedslistes fra tiden før 1700 af Poul Rasmussen og endelig et afsnit med titlen »Lidt Personalhistorie«, der vist snarere burde have heddet »Lidt Ejendoms- og Personalhistorie« af Ingeborg Konradsen.

Den, der trækker det tunge læs, er så ubetinget Poul Rasmussen, og det kan straks siges, at få byer har fået en blot tilnærmelsesvis så grundig behandling som den, Poul Rasmussen har ladet Ebeltofts historie før 1800 vederfares. Som eksempel på den grundighed, hvormed Poul Rasmussen er gået til værks, kan anføres, at forfatteren i tabellarisk form har udarbejdet en beskrivelse af samtlige huse i Ebeltoft 1802. Af denne tabel er det muligt at se, hvor mange fløje hver ejendom havde, om de lå med siden eller gavlen til gaden, hvordan fløjene var bygget sammen, og hvor lange de var. Et mægtigt arbejde er nedlagt i en sådan tabel. Et andet kolossalt arbejde er en tabel over ejendomspriser i Ebeltoft i godt og vel 100 år. En tabel viser byens indførsel, en anden dens udførsel, en tredje skibspriser. Efter skifte- og auktionsforretninger giver forfatteren en indgående statistik over, hvordan mænd, kvinder og børn var klædt, og hvilke møbler fortidens mennesker havde i deres huse, og desuden er der i bogen mange diagrammer.

Men — så standser forfatteren i den tro, at han nu har skrevet byens historie. Nej, nu skulle arbejdet først begynde. Alle de mange tabeller, statistikker og diagrammer er kun forskerens forarbejder. Tal og opramsninger alene gør ikke fortiden levende. De siger forskeren noget; men den almindelige læser — og det er dog for ham, bogen er skrevet — springer dem over. Hvordan gøres fortiden mest levende, gennem Nina Bangs tabeller over Øresunds-toldregnskaberne eller gennem Troels-Lunds og Hugo Matthiessens bøger? Svaret kan ikke være tvivlsomt, så sandt som der er forskel på historieforskning og historieskrivning.

Poul Rasmussen har blot betragtet det som sin opgave at tilrettelægge materiale til brug for andre historikere, fordi det materiale, der kan fremdrages ved undersøgelsen af en købstadshistorie, danner et utilstrækkeligt grundlag for udredningen af årsagssammenhænge, skriver han (side 15). Denne betragtning hviler på den misforståelse, at nogen som helst historiker skulle være i stand til at udrede årsagssammenhængen mellem de historiske begivenheder *helt til bunds*. Det kan en lokalhistoriker ikke; men det kan en righistoriker heller ikke. Danmarks skæbne gennem tiderne har ikke været uafhængig af begivenhederne ude i den store verden så lidt i fortiden som nu.

Og om man så mestrede alle kilderne til hele verdens historie, kunne man ikke til fulde udrede årsagerne til, hvad der er sket. Verdens historie er igen afhængig af geografiske og geologiske forhold. Hele universets forhold måtte drages med ind i undersøgelsen, og man ville til sidst ende i theologiske og filosofiske undersøgelser.

Men selv om ingen historiker kan udrede årsagskæden helt, har man dog ikke som Poul Rasmussen lov at skildre Ebeltofts historie som et ganske isoleret fænomen. Ebeltofts historie hænger sammen med omverdenens, og visse linier lader sig meget vel trække og udrede. Det er filosofiens opgave at finde de *sidste* grunde. Historikeren både kan og skal klargøre de *første* grunde. Det har Poul Rasmussen forsømt. Derfor bliver hans afsnit stillestående.

I nær forbindelse med Poul Rasmussens næsegruse beundring for videnskaben og angst for at fortælle, berette løs om menneskeskæbner, står den underlige måde, hvorpå han har behandlet de mange retssager, han har gennemgået. Han anfører af dem kun, hvad han mener kan have kulturhistorisk interesse. Slutningen på historierne får man ikke, og man kan ikke undgå at føle sig snydt.

Den samme underlige fornemmelse får man gennem fru Konradsens gennemgang af en del af Ebeltofts ejendommens historie. Ved 1750 standser hun. »Enhver« kan ved hjælp af »let tilgængelige kilder« som skifteprotokoller, skattemandtal og skøde- og panteprotokoller »uden større vanskelighed« følge ejendommenes skæbne siden den tid, siger hun. Mon dog »enhver« kan det?

Gustav Albecks og Fru Konradsens afsnit er letløbende og vel af interesse for byens indbyggere, men uden større værdi for videre kredse. Det er Poul Rasmussen, der bærer bogen, og hans indsats er imponerende. Bogen bør studeres grundigt af lokalhistorikere, der her vil kunne hente mangfoldige vink om, hvilke oplysninger, der lader sig lokke ud af kilderne, og af den grund fortjener bogen at blive kendt. Den er et eksempel på, hvordan en købstads historie skal *studeres*, og samtidig et eksempel på, hvordan en købstads historie ikke skal *skrives*. Historieforskning er en *videnskab*, historiskrivning er en *kunst*.

Carl Lindberg Nielsen.

Emil Marquard: Danske gesandter og gesandtskabspersonale indtil 1914. 493 s. (Munksgaard, 1952).

I serien af embedsetater udgivne af Rigsarkivet, hvoraf ikke er kommet noget bind siden 1936, indgår den nye diplomatetat (efter arkivar Marquards død gjort trykfærdig af arkivar, dr. Erik Kroman) som en bog, der sikkert hurtigt vil vise sig ligeså nyttig som forgængerne. Selv om studiet af den indre historie vel også fremover vil beskæftige den største del af danske historikere, henvender den nye etat sig alligevel til et ikke lille publikum. Indholdet af diplomatetaten er ikke slet så summarisk som i de tidligere udgivne etater, adskillige småtræk, der belyser forandringer i gesandtskabernes stilling eller specielle opgaver, er medtaget; men ellers er hovedindholdet det sædvanlige: navn, titel og data for indehaverne af det pågældende embede. Uanset de argumenter mod etatudgivelserne, som navnlig blev ført frem af tyske arkivfolk omkring 1900 (jfr. Meddelelser fra det danske Rigsarkiv I (1907), s. 232 ff.) fortsatte Rigsarkivet udgivelsen, og tiden har i høj grad berettiget dette særlige danske initiativ, som skabte en række uvurderlige hjælpemidler for historikeren. Når Secher så stærkt understregede, at etaterne var bidrag til embedshistorien og ikke til personalhistorien, så var det, fordi